

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ,
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ**

**МАТЕРІАЛИ
II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

21 липня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

Оргкомітет конференції:

Голова:

Д. В. Швець, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

М. В. Корнієнко, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Члени оргкомітету:

Н. В. Домброван, начальник відділу організації наукової роботи, кандидат юридичних наук;

В. Я. Конопельський, завідувач кафедри кримінального права та кримінології, доктор юридичних наук, професор;

Г. К. Тетерятник, завідувач кафедри кримінального процесу, доктор юридичних наук, професор;

С. О. Єгоров, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей,
які суттєво перевищували пропонувані обсяги.

Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 256 с.

ISBN 978-617-8263-62-1

УДК 343.322(062.552)

ISBN 978-617-8263-62-1

© ОДУВС, 2023

РЕАГУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ НА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: НОВІ НАПРЯМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Биков І. О.

старший науковий співробітник

*Науково-дослідної лабораторії з проблемних питань
кримінального аналізу*

*Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, адвокат*

Фаловський С. В.

науковий співробітник

*Науково-дослідної лабораторії з проблемних питань
кримінального аналізу*

*Одеського державного університету внутрішніх справ,
капітан поліції*

Сучасне вирішення проблеми кримінально-правової протидії колабораціонізму в Україні знайшло своє відображення як в національному законодавстві так і в доктрині. Верховна Рада України протягом тривалого намагалася вирішити цю проблему шляхом розробки ряду відповідних законопроектів. Проте, тільки початок відкритої широкомасштабної збройної агресії РФ проти України змусив Верховну Раду України криміналізувати колабораційну діяльність.

Одна з ключових статей, яка була введена до Кримінального кодексу України, є стаття 111-1 Кримінального кодексу України [1]. Дана стаття була передбачена в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)», прийнятому 3 березня 2022 року [2]. Цей закон має на меті зміцнення правової системи та забезпечення національної безпеки шляхом впровадження ефективних механізмів боротьби з колабораціонізмом.

Його введення в дію є важливим кроком у забезпеченні правопорядку та захисту національних інтересів України. Даний нормативно-правовий акт дозволяє органам правопорядку ефективніше реагувати на випадки колаборації, розслідувати їх та притягати винних осіб до відповідальності. Водночас, як і у випадку більшості новел, є ряд дискусійних аспектів та питань, що потребують додаткового унормування та дослідження правниками.

Наукова доктрина оперує поняттям «колабораціонізм» досить тривалий термін в контексті соціально-культурного або ж політичного аспектів. Термін «колабораціонізм» походить від французького слова «collaboration», яке означає «співробітництво».

Термін «колабораціонізм» має дві основні інтерпретації: позитивну і негативну. Позитивне значення відображає спільну діяльність та співпрацю між різними суб'єктами. У негативному контексті воно використовується для позначення добровільної та навмисної співпраці з ворогом своєї держави та її союзників [3, с. 1].

Констатуємо, що колабораційна діяльність криміналізована, однак разом із тим стаття 111-2 Кримінального кодексу України [1] визначає карним діяння пов'язані із пособництвом державі-агресору, як бачимо, законодавець досить детально виписавши норми статті 111-1 Кримінального кодексу України (колабораційна діяльність) фактично розширює та деталізує її аспектами пособництва, формуючи нові склади кримінальних правопорушень. Саме тому, завдяки більшому колу сукупностей об'єктивних та суб'єктивних ознак, що дозволяють кваліфікувати суспільно-небезпечні діяння як конкретне кримінальне правопорушення, законодавець має можливість максимально розширити криміналізацію таких дій. Разом із тим, звертаємо увагу і на те, що за вказаними статтями КК України досудове розслідування таких кримінальних правопорушень здійснюють слідчі органів безпеки, що встановлено недавніми змінами до ч. 2 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України [4].

Водночас звертаємо увагу, що вказані кримінальні правопорушення, на підставі частини 2 статті 297-1 Кримінального процесуального

кодексу України поширено можливість проведення спеціального досудового розслідування.

Ключовим у питанні правозастосування диспозицій статей 111-1 та 111-2 Кримінального кодексу України є наявність реальної можливості у суб'єктів правозастосування якісно та у передбачений законом спосіб визначити зміст та суть відповідної кримінальної поведінки.

Проблемними аспектами вбачаються питання нечіткості формулювання такої форми об'єктивної сторони зазначених у згаданих статтях Кримінального кодексу України складів правопорушень як добровільна взаємодія з представниками агресора, терористичними та окупаційними збройними формуваннями, незаконно створеними органами влади на тимчасово окупованій території, включаючи будь-які організаційно-управлінські форми окупаційних адміністрацій держави-агресора, що можуть мати місце в умовах примусового співробітництва з державою-агресором або примусової колабораційної діяльності, що може мати на меті уникнення знущань, тортур, психологічного або інших видів насилля, того.

Вбачається, що не втрачають своєї актуальності питання правового регулювання щодо можливості притягнення до будь-яких видів юридичної відповідальності осіб, що пов'язано з проблематикою адаптації таких осіб для виживання в умовах окупації з одного боку та вимог норм чинного законодавства України з іншого боку.

Очевидним вбачається шлях чіткого визнання діянь які можуть вважатися та визнаються протиправними, а тому проблематика пошуку нових напрямків в питаннях кримінальної відповідальності різних аспектів та проявів колабораційної діяльності може бути предметом подальших досліджень, хоча законодавець досить однозначно врегулював основні положення криміналізації зазначених діянь. Відступлення від аспектів чіткості визначення протиправності тих чи інших діянь може привести до порушень принципу верховенства права, адже, як відомо однією із складових якого є правова визначеність.

Проблематика питань встановлення та пошук нових напрямків криміналізації колабораційної діяльності може бути доповнена аспектами формування детальної концепції формування та функціонування правосуддя в післявоєнний перехідний період. Основною метою такої концепції має бути вирішення проблематики пошуку балансу між амністією та кримінальним переслідуванням жителів окупованих території та юридичних осіб, які здійснювали свою підприємницьку діяльність на тимчасово окупованих територіях. Зазначимо і про іншу сторону даного питання – власне політичне врегулювання та реалізацію пропонованої стратегії та плану дій до неї,

який власне може мати місце як реалізований виключно за наявності політичної волі.

Окремої уваги заслуговує питання формування судової практики розгляду проваджень за вказаними складами правопорушень. Очевидно, що вона на разі формується, але проблемними та дискусійними питання вбачаються аспекти використання судами розширених трактувань тих чи інших понять при розгляді справ, питання дотримання принципу пропорційності, тобто дотримання співвідношення балансу публічного та приватного інтересу.

Література:

1. Кримінальний кодекс України. Кодекс України. Кодекс. Закон від 05.04.2001. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3862>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Закон України від 03.03.2022. № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>
3. Gordon Bertram M. Themorphology of the Collaborator: TheFrench Case. Journal of European Studies. 1993. № 23, no. 1. P. 1–25.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Кодекс України. Закон. Кодекс від 13.04.2012. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2054>

ЗМІСТ

Вітальне слово ректора Одеського державного університету внутрішніх справ Дмитра Швеця.....	3
СПЕЦИФІКА ОБ'ЄКТІВ ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ФАКТІВ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ <i>Албул С. В.</i>	5
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СУБ'ЄКТІВ ПРОБАЦІЇ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ <i>Асєєв Р. О.</i>	10
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ <i>Балобанова Д. О.</i>	13
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗДІЙСНЕННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ <i>Баранова О. О., Будяченко О. М.</i>	17
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ДОКАЗІВ ДОПУСТИМИМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ <i>Барба В. Є.</i>	21
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ <i>Березовський С. Ю., Чекмарьова І. М.</i>	25
РЕАГУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ НА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: НОВІ НАПРЯМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ <i>Биков І. О. Фаловський С. В.</i>	28
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЯВИЩА <i>Біла В. М., Чекмарьова І. М.</i>	31
ЩОДО ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СТАТТІ 111-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ) <i>Бобчинський П. О., Конопельський В. Я.</i>	35
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОМ ПОКАРАННЯ КОЛАБОРАНТУ ЗА ЧАСТИНАМИ 1-2 СТ. 111-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ <i>Богатирьов І. Г., Ганчук А. Ю.</i>	41
ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ <i>Божко Д. О., Чекмарьова І. М.</i>	45